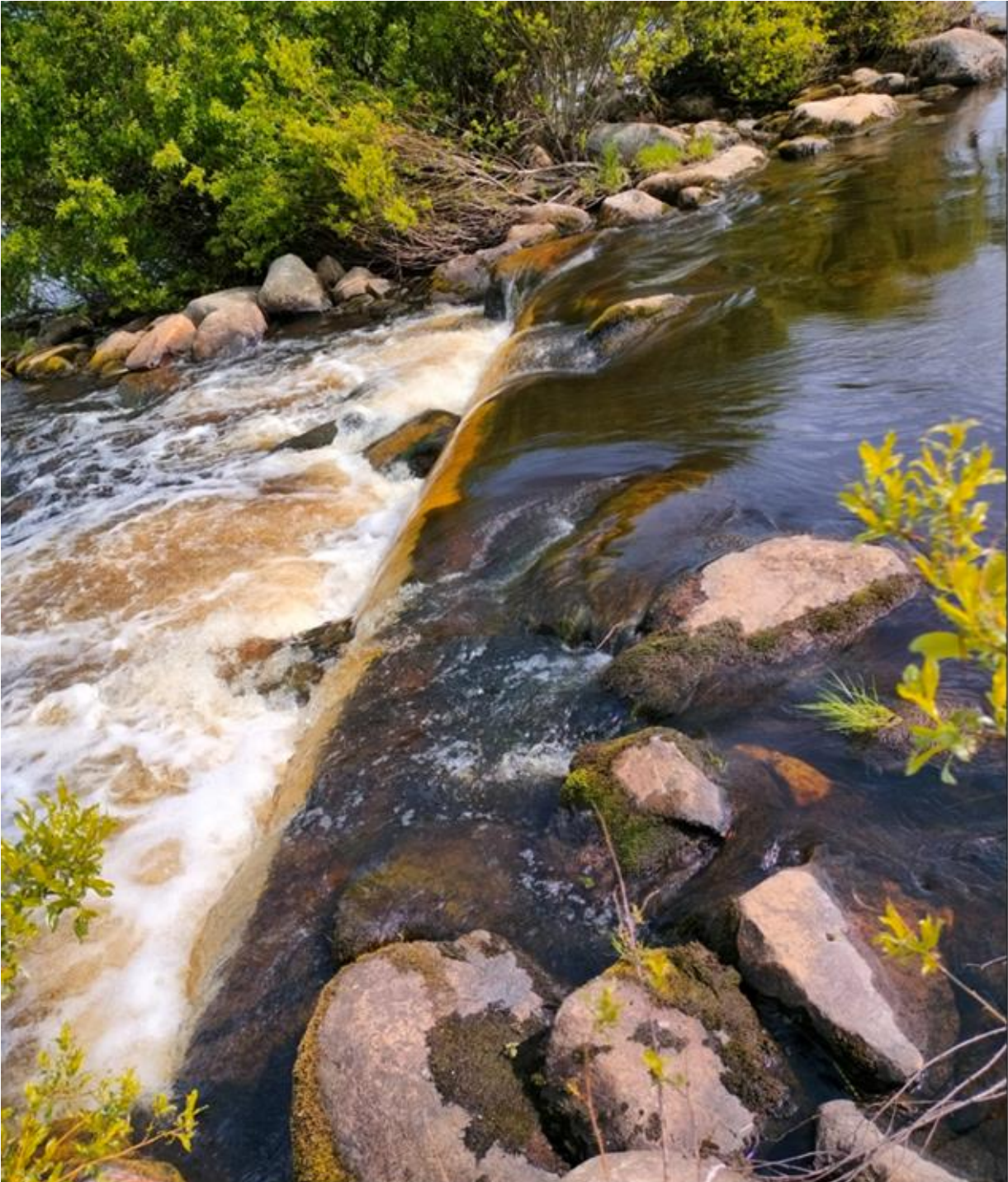

VÄLIRAPORTTI

Suunnitelma vaelluskalojen nousun mahdollistamiseksi ja kalaston ja ravuston elinmahdollisuuksien parantamiseksi Pyhäjoessa

Hankkeen nimi: Suunnitelma vaelluskalojen nousun mahdollistamiseksi ja kalaston ja ravuston elinmahdollisuuksien parantamiseksi Pyhäjoessa

Hakija: Pyhäjoen vesistö ry

Avustuspäätös: POPELY/2895/2022 08.03.2023

Hankeaika: 10.11.2022-15.11.2023

Hankkeen kokonaiskustannukset: 35 000 € (43 400 € sisältäen arvolisäveron)

POPELY-keskuksen avustusosuus: 21 700 €, 50 %

Muu rahoitus: Pyhäjoen alueen kunnat (Pyhäjärvi, Kärsämäki, Haapavesi, Oulainen, Merijärvi, Pyhäjoki) ja Pyhäjärven kalatalousalue Pyhäjoen vesistö ry:n kautta 20 %, Vattenfall Oy 30 %.

Vesistökuunnostajan karttapalvelun ID: 86112

Lisätietoja: Hanke on kaksivuotinen. Vuonna 2024 tehdään virtavesikunnostusuunnitelma, joka on kilpailutettu valmiiksi vuodelle 2024. Kilpailutus oli ehdollinen ja toteutetaan mikäli avustus saadaan POPELY-keskukselta. Vattenfall-puitesopimuskokouksessa 27.9.2023 hankkeen jatko on hyväksytty jatkettavaksi vuodelle 2024.

Hankkeen kokonaiskustannukset ovat vuosille 2023–2024 yhteensä 70 000 € (vuosi 2023 35 000 €, vuosi 2024 35 000 €)

Hankkeen tarve ja tavoitteet

Vaelluskalojen nousu Pyhäjokeen on satunnaista ja vähäistä. Hankkeen tavoitteena on selvittää vaelluskalojen (lohi, meritaimen, vaellussiika, harjus, nahkiainen) nousu Pyhäjokeen nykytilanteessa, selvittää kalateiden ja nousuluiskien toimivuus ja määrittellä toimenpiteet vaelluskalojen nousun ja elinmahdollisuuksien parantamiseksi. Tavoitteena on myös rapujen elinmahdollisuuksien parantaminen.

Suunnitellut toimenpiteet ja toteutus

Suunnitteluhanke kilpailutettiin. Kilpailutuksessa hinnan ohella painotettiin tarjoajien tarjouten sisällöllisyyttä. Suunnitteluhankkeen toteuttajaksi valittavan toimijan tuli selvittää erilaisten kirjallisuuslähteiden ja haastattelujen pohjalta sekä toimijan itsensä määrittelemien menettelyin vaelluskalojen nousua ja ravustoa koskevaa nykytilannetta ja laatia toimenpidekohtainen ja yleissuunnitelmatasoinen suunnitelma kustannusarvioineen tarvittavista toimenpiteistä. Esimerkinomaisesti edellä oleva tarkoittaa kutusorakkojen paikkojen, materiaalien ja kustannusten määrittelyä, olemassa olevien kalateiden/kalaportaiden parantamistarpeen ja uusien rakentamistarpeen määrittelyä sekä kalan nousun mahdollistavien vanhoihin myllypatoihin rakennettavien nousuluiskien yleissuunnittelua kustannusarvioineen.

Suunnitelman ensimmäisellä kilpailutuskierröksellä selvisi, että tarjouspyynnössä oli liikaa tarjoajalle epäselviä kohtia ja tarjoukset olivat 2–4 kertaa yli kustannusarvion. Hankinnasta tehtiin keskeyttämisspätös

ja tarjouspyyntö muotoiltiin uusiksi ja supistettiin tarjouspyynnön laajuutta hankkeen kustannusarvioon soveltuvammaksi seuraavasti:

Hankkeessa keskityttiin Pyhäjoen pääuoman suunniteluun niin, että joesta kartoitettiin myllypadot, jotka estävät kalojen nousua. Myllypadoille tehtiin ennallistamissuunnitelmat / muutossuunnitelma yleisellä tasolla. Nousuesteen aiheuttaviin myllypatoihin tehtiin parannussuunnitelma. Pyhäjoen kalaportaille tehtiin toimivuusselvitys ja parannussuunnitelma. Haapakosken kalatie jätettiin pois hankkeesta, koska Haapakoskeen on tehty – ja ollaan tekemässä parannussuunnitelmia, joista vastaa Koskienergia ja kalaviranomaiset. Kärsämäellä olevaan Venetpalon vanhaan uomaan valittu toimija pyrki löytämään ratkaisun kalojen nousua varten. Vesikosken- ja Kalliikosken voimalaitoksiin tehtiin alustavat yleisluontoiset suunnitelmat kalateille.

Nousuesteiden kunnostussuunnitelmat tuli suunnitella niin, että suunnitelmat ottavat huomioon joen lohikalastot. Lisäksi selvityksessä otettiin kantaa, onko lohikalasto kykenevä nousemaan Pyhäkoskesta ja sen nousua helpottamaan rakennetuista portaista

Lohikalaston elinolosuhteiden parantamissuunnitelmat

Pyhäjoen pääuomaan ei tehdä koskialueiden kunnostustarveselvitystä, koska koskialueille aletaan tekemään kalataloudellisia virtavesikunnostussuunnitelmia tiedettyjen koskialueiden mukaan kunnittain seuraavasti: Hourunkosket (Pyhäjoki), Pyhäkosken sillan yläpuoliset koski- ja niva-alueet Merijärven kunnan alueella (alueella luonnollisesti lisääntyvä harjuskanta). Matkaniva Pirnesojansuun virtavesialueella (Oulainen), Mieluskoski (Haapavesi) ja Kärsämäen taajamassa oleva koskialueet.

Lohikalaston ja rapujen nykytilan tutkiminen jätettiin tarjouskyselyssä pois hankkeesta, koska lohikalaston ja ravuston nykytilan tutkiminen vaatisi sähkökoekalastuksia, koeravustuksia ja kalastuskyselyjä suuremmissa mittakaavassa. Edellä mainitut tarvittavat toimenpiteet nykytilan selvittämiseksi eivät mahdu hankkeen budjettiin.

Hankkeen toimijat

Hankkeen toteutti Pyhäjoen vesistö ry kilpailuttamalla suunnitelman. Yhdistys toimi hankkeessa valitun toimijan avustajana ja valvoi hankkeen toteuttamista.

Määräaikaan 16.5.2023 klo 12.00 mennessä saapui tarjouksia 5 kappaletta. Kaikki tarjoukset olivat tarjouspyynnön mukaisia. Tarjouskilpailun voitti pisteytyksen jälkeen Sitowise Oy.

Hankkeen onnistutumisaste

Hankkeen onnistumisastetta osiosta 1. voidaan pitää toistaiseksi välttävänä. Hankkeen selvityksen kilpailutusta ensimmäistä kilpailutuskierrosta voidaan pitää heikkona suorituksena. Tarjouspyyntö laadittiin liian laajaksi ja tarjousten hinnat olivat sen mukaisia. Tarjouspyyntö myös jouduttiin laatimaan nopealla aikataululla ja tarjouspyynnön laatijan olisi pitänyt perehtyä vielä tarkemmin Pyhäjoen kohteisiin. Tämän takia ensimmäiseen tarjouspyyntöön oli jäänyt epäselviä kohtia tarjoajille.

Uusi tarjouspyyntö saatiin laadittua tarkemmin ja kustannuksiin sopivammiksi. Kustannusten takia hanketta jouduttiin supistamaan ja esimerkiksi vaelluskalojen nykytila jää selvittämättä tässä hankkeessa. Sitowise Oy:n suunnittelemat parannusehdotukset ovat hyviä ja niistä osa on kustannuksiltaan toteutettavissa kohtuuhintaisena. Toimenpiteet kannattaa aloittaa Hourunkoskista. Muutokset ovat kustannuksiltaan kohtuullisen suuret, mutta toimenpiteillä voidaan vapauttaa esimerkiksi vaellussialle koskialueita

kutemiselle suuret alueet aina Pyhäkoskelle saakka. Voimalaitosten kalojen uudet nousutiet ovat rakennuskustannuksiltaan suuret ja niiden vaikutukset nousuun voi olla hyvinkin marginaaliset. Kalaston nykytila pitäisi saada selvitettyä ennen kuin kalliita kiertoteitä aletaan suunnitella.

Hankkeen edellyttämät ilmoitukset tai luvat:

Koska kysymyksessä oli suunnitteluhanke niin hanke ei edellytä ilmoitusta vesirakennustöistä, eikä vesilain mukaista lupaa, ympäristölupaa eikä ilmoitusta maanomistajille ja vesialueen omistajille. Nousu esteen omistajille tiedotettiin hankkeesta kirjeitse.

Tilaisuudet ja viestintä

- Pyhäjoen vesistö ry hallituksen kokoukset 19.1., 14.6. ja 12.9.2023
- Haapavesi-lehti 2.3.2023
- Haapavesi-lehti 22.6.2023
- Vesistökuunnostajien seminaari, Kajaani 28.5.2023
- Pyhäjoen vesistö ry esite
- Pyhäjoen vesistö ry Facebook sivut
- <https://online.fliphtml5.com/vwnl/fmbh/#p=> Lehtijuttu Pyhäjoen Kuulumiset 23.2.2023
- Ohjausryhmän kokous 31.8.2023
- Tiedote Vesivoimalaitosten, myllypatojen ja kalateiden omistajille Pyhäjoessa 7.9.2023

Lisätietoja: Pyhäjoen vesistö ry, Teemu Sauvula

puh. 040 5945893, teemu.sauvula@pyhajoenvesistory.fi